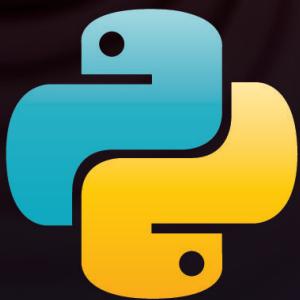

คู่มือ Coding ภาษา

PYTHON

ฉบับสมบูรณ์

- 🐍 เริ่มต้นพื้นฐานอย่างถูกต้องง่ายๆ รวดเร็ว ด้วยหลักการและแบบฝึกหัดต่างๆ พร้อมคำอธิบายอย่างละเอียด
- 🐍 ครอบคลุมพื้นฐานไปจนถึงการทำงานระดับสูง อาทิ OOP, Database, Data Visualization, Data Science
- 🐍 ปรับปรุงล่าสุด จาก Feedback พ่อข่าน และประสบการณ์สอนมากกว่า 20 ปี

ไฟล์ตัวอย่างภาษา Python
<https://serazu.com/>
9786164872189

พศ.สุดา เธียรบันตรี

สารบัญ

บทที่ 1 รู้จักกับภาษา Python (Introduction to Python)	1
แนะนำภาษา Python.....	1
การทำงานของโปรแกรมภาษา Python.....	2
แนะนำเครื่องมือสำหรับเขียนโปรแกรมภาษา Python.....	3
การติดตั้งโปรแกรม Python	3
การเรียกใช้งานโปรแกรม Python	5
การติดตั้งและเรียกใช้งานโปรแกรม PyCharm.....	8
แบบฝึกหัด	14
บทที่ 2 เริ่มต้นเขียนโปรแกรมภาษา Python (Introduction to Python Programming).....	15
ขั้นตอนการเขียนโปรแกรมภาษา Python	15
ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ปัญหาของโปรแกรมที่ต้องการพัฒนา	16
ขั้นที่ 2 ออกแบบการทำงานของโปรแกรม	16
ขั้นที่ 3 เริ่มต้นสร้างและเขียนโปรแกรม	17
ขั้นที่ 4 ทดสอบการทำงานของโปรแกรม	18
การเขียนคำอธิบายโปรแกรม (Comment)	19
แบบฝึกหัด	20
บทที่ 3 ตัวแปร ชนิดข้อมูล นิพจน์ และตัวดำเนินการ (Variable, Data Type, Expression and Operator)	21
รู้จักกับตัวแปร (Variable)	21
กฎการตั้งชื่อตัวแปรในภาษา Python	21
ชนิดของข้อมูล (Data Type)	22
ข้อมูลชนิดตัวเลข (Number)	22
ข้อมูลชนิดค่าความจริง (Boolean)	23
ข้อมูลชนิด None	23

ข้อมูลแบบเรียงลำดับ (Sequence)	24
ข้อมูลชนิดเซต (Set)	25
ข้อมูลชนิดดิกชันนารี (Dictionary).....	26
การตรวจสอบชนิดของข้อมูล (Data Type Checking)	26
การแปลงชนิดของข้อมูล (Data Type Conversion).....	28
นิพจน์ (Expression).....	28
ตัวดำเนินการ (Operator)	29
ตัวดำเนินการกำหนดค่า (Assignment Operator)	29
ตัวดำเนินการทางคณิตศาสตร์ (Arithmetic Operator)	31
ตัวดำเนินการเปรียบเทียบ (Comparison Operator)	32
ตัวดำเนินการทางตรรกศาสตร์ (Logical Operator)	33
ตัวดำเนินการระดับบิต (Bitwise Operator)	33
ตัวดำเนินการแบบเป็นสมาชิก (Membership Operator).....	36
ตัวดำเนินการแบบแสดงเอกลักษณ์ (Identity Operator).....	37
ลำดับความสำคัญของตัวดำเนินการ (Operator of Precedence)	38
แบบฝึกหัด	40

บทที่ 4 การแสดงผลและการรับข้อมูล (Data Output and Input)	41
การแสดงผลข้อมูลด้วยฟังก์ชัน print()	41
การใช้เครื่องหมาย + คั่นระหว่างข้อความ.....	41
การใช้เครื่องหมาย , คั่นระหว่างข้อความ.....	42
การใช้เครื่องหมาย * สำหรับแสดงผลข้อความที่ซ้ำกัน.....	43
การใช้ตัวอักษรพิเศษ.....	44
การใช้รหัสการแสดงผล.....	45
ฟังก์ชัน format()	49
การรับข้อมูลด้วยฟังก์ชัน input()	51
การรับข้อมูล 1 ตัวแปร	51
การรับข้อมูลมากกว่า 1 ตัวแปร	52
แบบฝึกหัด	54

บทที่ 5 คำสั่งควบคุมทิศทางการทำงานของโปรแกรม (Control Statement).....	55
คำสั่งควบคุมแบบตามลำดับ (Sequence Control Statement)	55
คำสั่งควบคุมแบบมีทางเลือก (Selection Control Statement)	56
คำสั่ง if : คำสั่งควบคุมให้โปรแกรมทำงานหรือไม่ทำงานในชุดคำสั่งที่กำหนด ...	57
คำสั่ง if...else : คำสั่งควบคุมให้โปรแกรมเลือกทำงาน ในทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจาก 2 ทางเลือก	59
คำสั่ง if...elif...else : คำสั่งควบคุมให้โปรแกรมเลือกทำงาน ในทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากหลายทางเลือก	63
คำสั่งควบคุมแบบทำซ้ำ (Iteration Control Statement).....	66
คำสั่ง while : คำสั่งควบคุมแบบทำซ้ำด้วยจำนวนรอบที่ไม่แน่นอน	67
คำสั่ง while in range : คำสั่งควบคุมแบบทำซ้ำด้วยจำนวนรอบที่แน่นอน	68
คำสั่ง while True : คำสั่งควบคุมแบบทำซ้ำโดยทำอย่างน้อย 1 รอบ	70
คำสั่ง while else : คำสั่งควบคุมส่วนที่อยู่นอกเหนือการทำซ้ำ	72
คำสั่ง for : คำสั่งควบคุมแบบทำซ้ำด้วยจำนวนรอบที่แน่นอน	74
คำสั่ง break : คำสั่งออกจากการทำงานในลูปทันที.....	79
คำสั่ง continue : คำสั่งบังคับให้ข้ามไปทำงานรอบต่อไปทันที	81
คำสั่ง pass : คำสั่งบังคับให้ผ่านไปทำงานในชุดคำสั่งถัดไป	82
แบบฝึกหัด	84
บทที่ 6 ข้อมูลชนิดเรียงลำดับ เชต และดิกชันนารี	
(Sequence, Set and Dictionary Data Type).....	87
ข้อความ (String)	87
การเข้าถึงข้อมูลชนิด String	88
การเชื่อมต่อ และการทำซ้ำกับข้อมูลชนิด String.....	89
การดำเนินการกับข้อมูลชนิด String.....	89
ฟังก์ชันสำหรับข้อมูลชนิด String.....	90
ลิสต์และทูเพิล (List and Tuple)	93
การเข้าถึงข้อมูลชนิด List และ Tuple	94
ฟังก์ชันสำหรับข้อมูลชนิด List และ Tuple	96
เซต (Set)	100
ฟังก์ชันสำหรับข้อมูลชนิด Set.....	101
ข้อมูลชนิดดิกชันนารี (Dictionary)	104

การเข้าถึงข้อมูลชนิด Dictionary 104

ฟังก์ชันสำหรับข้อมูลชนิด Dictionary 105

แบบฝึกหัด 107

บทที่ 7 พังก์ชัน (Function) 109

ไลบรารีฟังก์ชัน (Library function) 109

Built in function 109

Module function 110

ฟังก์ชันในโมดูล datetime 112

ฟังก์ชันในโมดูล math 113

พังก์ชันที่เขียนขึ้นเอง (User defined function) 115

ตัวแปร global 116

ตัวแปร local 118

อาร์กิวเม้นต์ (Argument) และพารามิเตอร์ (Parameter) 119

รูปแบบการเขียนฟังก์ชัน 122

กรณีที่ฟังก์ชันไม่มีการรับพารามิเตอร์และไม่มีการคืนค่า 122

กรณีที่ฟังก์ชันมีการรับพารามิเตอร์แต่ไม่มีการคืนค่า 124

กรณีที่ฟังก์ชันไม่มีการรับพารามิเตอร์แต่มีการคืนค่า 125

กรณีที่ฟังก์ชันมีการรับพารามิเตอร์และมีการคืนค่า 127

พังก์ชันไม่ดูล 132

ฟังก์ชันแลมด้า (Lambda function) 134

แบบฝึกหัด 137

บทที่ 8 การจัดการข้อผิดพลาด (Exception Handling) 139

รู้จักกับ Exception 139

ประเภทของ Exception 140

การใช้งานคำสั่ง try ... except 140

การใช้ else ร่วมกับคำสั่ง try ... except 142

การใช้ finally ร่วมกับคำสั่ง try ... except 148

แบบฝึกหัด 152

บทที่ 9	Graphic User Interface (GUI)	153
	รู้จัก GUI Component	153
	การสร้าง GUI.....	153
	ประเภทของ GUI	154
	Window : หน้าต่างสำหรับจัดวางคอมโพenenต์	154
	Frame : เฟรมหรือกรอบแสดงผล	155
	Button : ปุ่ม และ PhotoImage : รูปภาพ.....	156
	Label และ Message : แสดงผลข้อความ	158
	Entry และ Text : รับและแสดงข้อความ.....	160
	Radiobutton : ตัวเลือกที่เลือกได้หนึ่งตัวเลือก	161
	Checkbox : ตัวเลือกที่เลือกได้มากกว่า 1 ตัวเลือก.....	163
	Listbox : รายการข้อมูล และ Scrollbar	166
	Combobox : รายการข้อมูลที่เลือกได้ 1 รายการ	167
	แบบฝึกหัด	169
บทที่ 10	ตัวอย่างโปรแกรมประยุกต์ และ Event Handling	171
	ตัวอย่างโปรแกรมประยุกต์	171
	Event Handling.....	180
	การจัดการ command ด้วย Lambda function	187
	แบบฝึกหัด	191
บทที่ 11	การเขียนโปรแกรมเชิงวัตถุ (Object Oriented Programming)	193
	รู้จักคลาส (Class) และออบเจกต์ (Object)	193
	ประเภทของแอ็ตทริบิวต์	195
	ประเภทของเมธอด	197
	ระดับการเข้าถึงข้อมูล (Access Modifier) Public, Private และ Protected	201
	รู้จักและใช้งาน Encapsulation	204
	รู้จักและใช้งาน Inheritance และ Polymorphism	210
	แบบฝึกหัด	217

บทที่ 12 ทำงานกับไฟล์ (File I/O)..... 219

รู้จักกับ File.....	219
การเขียนข้อมูลลงไฟล์	219
การอ่านข้อมูลจากไฟล์.....	221
ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ไฟล์กับโปรแกรมจัดการยืม-คืนหนังสือ	223
โครงสร้างข้อมูล.....	223
โครงสร้างโปรแกรม.....	224
แบบฝึกหัด	246

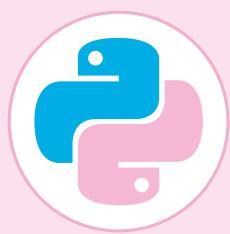
บทที่ 13 การเขียนโปรแกรมจัดการฐานข้อมูล (Database Programming)..... 247

การเชื่อมต่อกับฐานข้อมูล SQLite.....	247
ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ฐานข้อมูล SQLite กับการจัดการข้อมูล	
การโอนย้ายสินค้าในคลังสินค้า.....	248
เริ่มต้นเขียนโปรแกรมกับฐานข้อมูล SQLite.....	248
การเชื่อมต่อกับฐานข้อมูล Microsoft Access	266
การติดตั้งโมดูล pyodbc และโมดูล pypyodbc	266
การประยุกต์ใช้ฐานข้อมูล Microsoft Access กับการจัดการสมัครสมาชิก	268
เริ่มต้นเขียนโปรแกรมกับฐานข้อมูล Microsoft Access	269
การเชื่อมต่อกับฐานข้อมูล MySQL	283
การติดตั้งโปรแกรม XAMPP	283
การประยุกต์ใช้ฐานข้อมูล MySQL กับการจัดการร้านเบเกอรี่	287
เริ่มต้นเขียนโปรแกรมกับฐานข้อมูล MySQL	287
แบบฝึกหัด	304

บทที่ 14 การสร้าง GUI Form ด้วย PyQt และ Qt Designer 305

การติดตั้งโมดูล PyQt และ Qt Designer	305
การใช้งาน Qt Designer	306
การแปลง GUI Form เป็นไฟล์ภาษา Python	309
การเขียนคำสั่งเพื่อใช้งานโมดูล PyQt5.....	313
ตัวอย่างโปรแกรมประยุกต์	315
ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ฐานข้อมูล SQLite กับการจัดการข้อมูลการรับสินค้าเข้าในคลังสินค้า	315
แบบฝึกหัด	360

บทที่ 15 การสร้างรายงานด้วย ReportLab	361
การสร้างรายงานด้วยคลาส Paragraph.....	361
การสร้างรายงานด้วยคลาส Canvas.....	364
การสร้างรายงานด้วยคลาส Table	369
การสร้าง Chart ในรายงาน	373
แบบฝึกหัด	379
บทที่ 16 Python กับการประยุกต์ใช้ในงานด้านต่างๆ	381
การเขียนเว็บแอปพลิเคชันด้วยโมดูล Django	381
ขั้นตอนการสร้างโปรเจกต์ Django.....	382
การเขียนโปรแกรมเว็บแอปพลิเคชัน.....	385
การส่งข้อความผ่านเครือข่ายด้วยโมดูล socket	392
ขั้นตอนการทำงานระหว่าง Client-Server Mode.....	392
การเขียนโปรแกรมระหว่าง Client-Server Mode	392
การส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ Gmail ด้วยโมดูล smtplib	397
แบบฝึกหัด	400
บทที่ 17 Python กับงานด้าน Data Science	401
ความหมายของ Data Science	401
ขั้นตอนของ Data Science.....	402
การเขียนโปรแกรมจัดการข้อมูลด้วยโมดูล pandas.....	404
รู้จักกับไฟล์ข้อมูล CSV.....	404
ตัวอย่างการเขียนโปรแกรมจัดการข้อมูลด้วยโมดูล pandas.....	405
รู้จักกับความซ้ำกันของข้อมูล และการแทนที่ข้อมูลที่สูญหาย.....	409
ตัวอย่างการเขียนโปรแกรมจัดการความซ้ำกันของข้อมูล และข้อมูลสูญหาย ด้วยโมดูล pandas.....	410
การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของกราฟແຜนภูมิด้วยโมดูล matplotlib	414
ตัวอย่างการเขียนโปรแกรมวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลด้วยโมดูล matplotlib.....	414
การจัดการข้อมูลด้วยโมดูล numpy	420
การจัดการข้อมูลในรูปแบบอาร์เรย์ด้วยโมดูล numpy	420
ตัวอย่างการเขียนโปรแกรมจัดการข้อมูลด้วยโมดูล numpy	422
แบบฝึกหัด	424
Index	425

python

ฟังก์ชันโมดูล

จากที่กล่าวไว้ตอนต้นแล้วว่า โมดูลก็คือ ไฟล์ที่มีการรวบรวมฟังก์ชันหลายๆ ฟังก์ชันไว้ด้วยกัน ซึ่งผู้อ่านสามารถสร้างโดยการเขียนขึ้นเองได้ และสามารถเก็บไว้ใช้กับโปรแกรมใดก็ได้ตามที่ต้องการ เพื่อความเข้าใจให้ผู้อ่านศึกษาจากตัวอย่างโปรแกรมต่อไปนี้

ตัวอย่างโปรแกรมที่ 7-11 โปรแกรมการคำนวนค่าแรง โดยเรียกใช้ฟังก์ชันที่เขียนไว้ในโมดูล wage มีโค้ดดังนี้

```

1   from wage import *
2
3   h = 50
4   r = 100
5   print("จำนวนชั่วโมงทำงาน เท่ากับ {:.d} ชั่วโมง".format(h))
6   print("อัตราค่าแรง เท่ากับ {:.2f} บาทต่อชั่วโมง".format(r))
7   print("ค่าแรง 40 ชั่วโมง เท่ากับ {:.2f} บาท".format(calfirst(r)))
8   print("ค่าแรงที่เกินจาก 40 ชั่วโมง เท่ากับ {:.2f} บาท".format(calextra(h, r)))
9   print("ค่าแรงรวม เท่ากับ {:.2f} บาท".format(calwage(h, r)))

```

- จากโปรแกรมที่ 7-11 อธิบายการทำงานของโปรแกรม ซึ่งเป็นส่วนของโปรแกรมหลักได้ดังนี้
- บรรทัดที่ 1 import ฟังก์ชันทั้งหมดจากโมดูล wage
 - บรรทัดที่ 3-4 กำหนดจำนวนชั่วโมงทำงาน h เท่ากับ 50 ชั่วโมง และอัตราค่าแรง r เท่ากับ 100 บาทต่อชั่วโมง
 - บรรทัดที่ 5-6 แสดงผลจำนวนชั่วโมงทำงาน h และอัตราค่าแรง r โดยจัดรูปแบบการแสดงผลด้วยฟังก์ชัน format()
 - บรรทัดที่ 7 แสดงผลค่าแรง 40 ชั่วโมง โดยเรียกใช้ฟังก์ชัน calfist() ที่อยู่ในโมดูล wage() และจัดรูปแบบการแสดงผลด้วยฟังก์ชัน format()
 - บรรทัดที่ 8 แสดงผลค่าแรงที่เกินจาก 40 ชั่วโมง โดยเรียกใช้ฟังก์ชัน calextra() ที่อยู่ในโมดูล wage() และจัดรูปแบบการแสดงผลด้วยฟังก์ชัน format()
 - บรรทัดที่ 9 แสดงผลค่าแรงรวม โดยเรียกใช้ฟังก์ชัน calwage() ที่อยู่ในโมดูล wage() และจัดรูปแบบการแสดงผลด้วยฟังก์ชัน format()

ฟังก์ชันแผลมด้า (Lambda function)

ฟังก์ชันแผลมด้า เป็นฟังก์ชันที่ผู้อ่านสามารถสร้างขึ้นมาเพื่อใช้งานได้โดยไม่ต้องระบุชื่อ (Anonymous functions) หรืออาจเรียกว่า **ฟังก์ชันนิรนาม** โดยมากจะประกาศเป็นฟังก์ชันเล็กๆ ที่สร้างขึ้นเพื่องานประมวลผลง่ายๆ ไม่ซับซ้อน

การทำงานของฟังก์ชันแผลมด้าจะเหมือนฟังก์ชันทั่วไปคือ ผู้อ่านสามารถสร้างฟังก์ชันให้รับค่าพารามิเตอร์กี่ตัวก็ได้ แต่จะต้องประกอบด้วย 1 นิพจน์การทำงาน หรือ 1 Expression เท่านั้น และไม่ต้องกำหนดให้คืนค่า เนื่องจากจะมีการคืนค่าโดยอัตโนมัติ ซึ่งมีรูปแบบการใช้งานดังนี้

```
varName = lambda argument_1 [, argument_2, ..., argument_n]: expression
```

โดยที่	varName	เป็นชื่อตัวแปรรับค่าที่คืนมาจากฟังก์ชัน
	argument_1, argument_2, argument_n	เป็นค่าข้อมูลที่ส่งให้กับฟังก์ชัน
	expression	เป็นนิพจน์สำหรับการประมวลผลของฟังก์ชัน

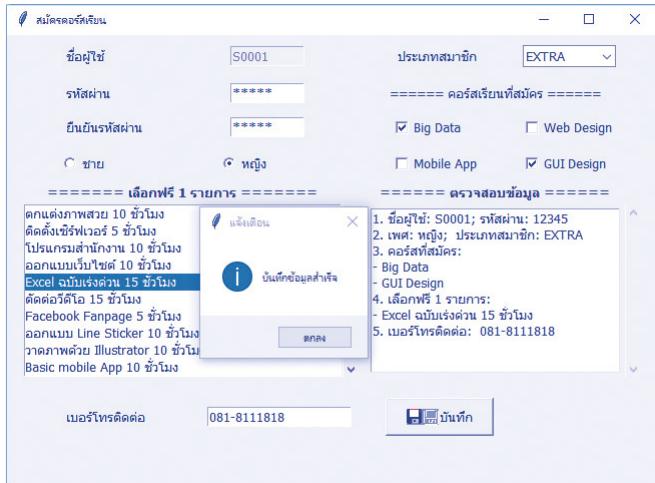
ตัวอย่างเช่น

```
a = lambda x, n: x * n  
print(a(3, 5))
```

```
#ผลที่ได้คือ  
15
```

เราสามารถนำฟังก์ชันแผลมด้ามาใช้ร่วมกับฟังก์ชันที่สร้างขึ้นเอง เพื่อร่วมฟังก์ชันที่มีการประมวลผลลั้ยกันเป็นฟังก์ชันเดียว แทนการสร้างหลายฟังก์ชันช้าๆ กัน เพื่อความเข้าใจ ผู้อ่านสามารถศึกษาจากตัวอย่างโปรแกรมต่อไปนี้

ผลการทำงาน เมื่อคลิกปุ่ม "บันทึก"

จากผลลัพธ์ของโปรแกรมข้างต้น เราสามารถเขียนโค้ดได้ดังนี้

```

1   from tkinter import *
2   from tkinter.ttk import Combobox
3   from tkinter import messagebox
4
5   root = Tk()
6   root.title("สมัครคอร์สเรียน")
7   root.geometry("650x450")
8   root.option_add("*font", 'tahoma 10')
9   frame = Frame(root)
10  frame.pack()
11
12  idlabel = Label(frame, text="ชื่อผู้ใช้", width=12, anchor=W)
13  idlabel.grid(column=0, row=0, padx=5, pady=10)
14  pwlabel = Label(frame, text="รหัสผ่าน", width=12, anchor=W)
15  pwlabel.grid(column=0, row=1, padx=5, pady=5)
16  cpwlabel = Label(frame, text="ยืนยันรหัสผ่าน", width=12, anchor=W)
17  cpwlabel.grid(column=0, row=2, padx=5, pady=5)
18  tellabel = Label(frame, text="เบอร์โทรศัพต์", width=12, anchor=W)
19  tellabel.grid(column=0, row=6, padx=20, pady=20)
20
21  envar1 = StringVar(value="S0001")
22  entry1 = Entry(frame, textvariable=envar1, width=10, state=DISABLED);
23  entry1.grid(column=1, row=0, padx=5, pady=5)
24  envar2 = StringVar(value="12345")
25  entry2 = Entry(frame, textvariable=envar2, show="*", width=10);
26  entry2.grid(column=1, row=1, padx=5, pady=5)
27  envar3 = StringVar(value="12345")

```


2. จัดการผ่านการผูกเหตุการณ์เข้ากับคอมโพเนนต์ที่ต้องการตรวจจับเหตุการณ์ เช่น

- กดคีย์ไดร์ บนแป้นพิมพ์ที่ Entry, Text หรือ Button
- คลิกเลือกรายการที่ Listbox

จากตัวอย่างโปรแกรมข้างต้น ผู้อ่านสามารถจัดการผ่านการผูกเหตุการณ์เข้ากับคอมโพเนนต์ที่ต้องการได้ดังนี้

- บรรทัดที่ 40 ผูกเหตุการณ์กับ entry4 ด้วยคำสั่ง `entry4.bind('<Return>', entry4_keypress)` เมื่อมีการกดปุ่ม `Enter` หรือ `Return` บนแป้นพิมพ์ โปรแกรมจะเรียกใช้งานฟังก์ชัน `entry4_keypress(event)` ตามคำสั่งในบรรทัดที่ 34-38
 - บรรทัดที่ 34 สร้างฟังก์ชันชื่อ `entry4_keypress(event)`
 - บรรทัดที่ 35 กำหนดตัวแปรเบอร์โทรศัพท์ต่อ tel เป็นประเภท global
 - บรรทัดที่ 36 กำหนดค่า tel ให้เท่ากับค่าในช่อง entry4 ด้วยคำสั่ง `event.widget.get()`
 - บรรทัดที่ 37 เรียกใช้งานฟังก์ชัน `checkdata`
 - บรรทัดที่ 38 กำหนดค่า `focus_set()` ให้กับปุ่ม button1
- บรรทัดที่ 70 ผูกเหตุการณ์กับ listbox1 ด้วยคำสั่ง `listbox1.bind('<<ListboxSelect>>', listbox1_select)` เมื่อมีการคลิกเลือกรายการ โปรแกรมจะเรียกใช้งานฟังก์ชัน `listbox1_select(event)` ตามคำสั่งในบรรทัดที่ 64-68
 - บรรทัดที่ 64 สร้างฟังก์ชันชื่อ `listbox1_select(event)`
 - บรรทัดที่ 65-66 กำหนดค่า w และ data เพื่อเข้าถึงข้อมูลที่ผู้อ่านคลิกเลือกใน listbox1
 - บรรทัดที่ 67 กำหนดตัวแปรรายการที่เลือกฟรี `freeitem` เป็นประเภท global
 - บรรทัดที่ 68 กำหนดค่าให้กับตัวแปร `freeitem`

สำหรับรายละเอียดการตรวจจับเหตุการณ์ที่เกิดกับคอมโพเนนต์ต่างๆ ผู้อ่านสามารถศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ <https://effbot.org/tkinterbook/tkinter-events-and-bindings.htm>

นอกจากการจัดการเหตุการณ์ในรูปแบบของการเรียกใช้ฟังก์ชัน ที่สร้างขึ้นเองให้ทำงานตามที่กล่าวมาแล้ว ผู้อ่านยังสามารถจัดการเหตุการณ์ของออบชัน command โดยใช้ฟังก์ชันแลมด้าได้ด้วย ซึ่งผู้อ่านจะได้เรียนรู้ในหัวข้อถัดไป

รู้จักและใช้งาน Inheritance และ Polymorphism

Inheritance เป็นคุณสมบัติที่ว่า คลาสสามารถสืบทอดแอ็ตทริบิวต์และเมธอดจากคลาสแม่ไปสู่คลาสลูกได้ นั่นคือ คลาสที่ถูกสืบทอดมานั้น จะมีแอ็ตทริบิวต์และเมธอดเหมือนกับคลาสแม่ อีกทั้งยังสามารถพัฒนาต่อ โดยเพิ่มเติมและแก้ไขแอ็ตทริบิวต์และเมธอดได้ ซึ่งเรียกเมธอดนี้ว่า

Overriding Method

Polymorphism เป็นคุณสมบัติที่ว่า ความสามารถของคลาสมีได้หลายรูปแบบ นั่นคือ การระบุชนิดและจำนวนข้อมูลที่ใช้ในการทำงานของเมธอดแตกต่างกัน ทำให้ออบเจกต์มีวิธีการทำงานที่แตกต่างกัน เรียกเมธอดนี้ว่า **Overloading Method**

เพื่อความเข้าใจ ให้ผู้อ่านศึกษาการใช้งานจากตัวอย่างโปรแกรมต่อไปนี้

ตัวอย่างโปรแกรมที่ 11-8 โปรแกรมการใช้แนวคิด Inheritance และ Polymorphism

ตัวอย่างนี้เป็นโปรแกรมที่ใช้แนวคิด Inheritance และ Polymorphism กับการคำนวนเงินค่าภาระและค่าขนส่ง ที่มีขั้นตอนและวิธีการคำนวนภายใต้เมธอดที่มีการสืบทอดคุณสมบัติจากคลาสแม่ไปยังคลาลูก และแสดงผลลัพธ์ของโปรแกรมดังนี้

ประเภทสินค้า	Prime
ราคาสินค้า	10000
เงินเพิ่ม	1000
<input type="button" value="คำนวน"/> <input type="button" value="ล้างข้อมูล"/>	
ค่าภาระ = 700.00 บาท	
ค่าขนส่ง = 2,000.00 บาท	

ผลการทำงาน กรณีประเภทสินค้าเท่ากับ Prime

ประเภทสินค้า	Defect
ราคาสินค้า	10000
เงินเพิ่ม	0.0
<input type="button" value="คำนวน"/> <input type="button" value="ล้างข้อมูล"/>	
ค่าภาระ = 250.00 บาท	
ค่าขนส่ง = 500.00 บาท	

ผลการทำงาน กรณีประเภทสินค้าเท่ากับ Defect

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ไฟล์กับโปรแกรมจัดการยืม-คืนหนังสือ

สำหรับการเขียนโปรแกรมเพื่อจัดการงานที่มีข้อมูลไม่ซับซ้อน ผู้อ่านสามารถนำไฟล์มาใช้ในการจัดเก็บข้อมูลได้ เนื่องจากไฟล์ต้องการขนาดของพื้นที่ในหน่วยความจำไม่มาก อีกทั้งยังไม่มีปัญหาในการจัดทำโปรแกรมฐานข้อมูลที่ถูกต้องตามลิขสิทธิ์ อีกทั้งถ้าในอนาคตต้องการพัฒนาเป็นการใช้โปรแกรมฐานข้อมูล ก็สามารถนำเข้าข้อมูลจากไฟล์ไปยังโปรแกรมฐานข้อมูลต่างๆ ได้

ตัวอย่างโปรแกรมต่อไป จะเป็นการจัดการยืม-คืนหนังสือ โดยใช้ไฟล์ในการจัดเก็บข้อมูล และใช้การออกแบบส่วนติดต่อผู้ใช้แบบกราฟิก เพื่อให้โปรแกรมมีความน่าสนใจและใช้งานง่าย ซึ่งประกอบด้วย

- 1) การเพิ่มข้อมูลหนังสือ
- 2) การทำรายการยืม
- 3) การทำรายการคืน

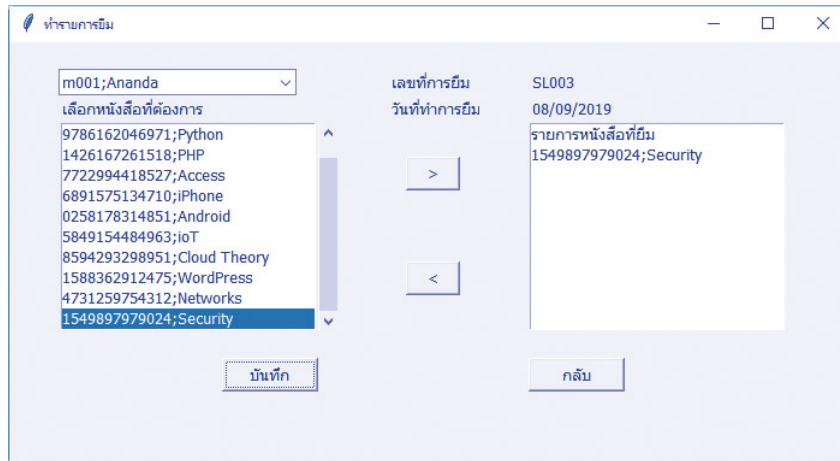
โครงสร้างข้อมูล

ตัวอย่างนี้เป็นการแสดงผลข้อมูลที่จัดเก็บด้วยไฟล์ ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดข้อมูลดังนี้

- ไฟล์ข้อมูลหนังสือ (book.txt) ประกอบด้วยข้อมูล
 1. เลขบาร์โค้ด
 2. ชื่อหนังสือ
 3. สถานะหนังสือ
- ไฟล์ข้อมูลสมาชิก (member.txt) ประกอบด้วยข้อมูล
 1. รหัสสมาชิก
 2. ชื่อสมาชิก
- ไฟล์รายการยืมคืน (borrow.txt) ประกอบด้วยข้อมูล
 1. เลขบาร์โค้ด
 2. ชื่อหนังสือ
 3. รหัสสมาชิก
 4. สถานะการยืม

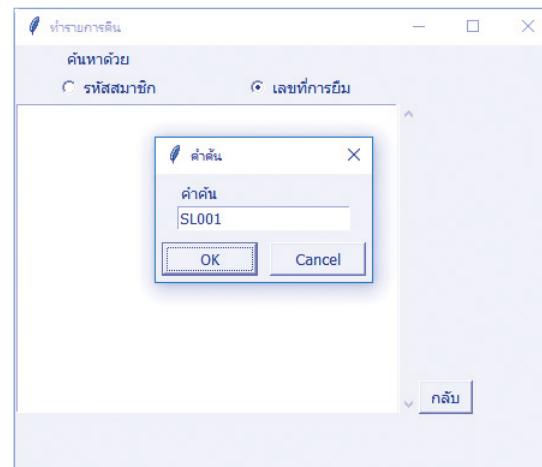

- ผลการทำงาน เมื่อคลิกปุ่ม "ทำรายการยืม"

เมื่อผู้อ่านคลิกเลือกรายชื่อสมาชิก และเลือกรายการข้อมูลหนังสือที่ต้องการ แล้วคลิกปุ่ม "บันทึก" ข้อมูลก็จะถูกเขียนลงไฟล์ borrow.txt และหน้าจอจะถูกล้างข้อมูลพร้อมกับแสดงเลขที่รายการยืมใหม่ เพื่อรอการทำรายการยืมต่อไป

- ผลการทำงาน เมื่อคลิกปุ่ม "ทำรายการคืน"

รู้จักและใช้งาน Inheritance และ Polymorphism

Inheritance เป็นคุณสมบัติที่ว่า คลาสสามารถสืบทอดแอ็ตทริบิวต์และเมธอดจากคลาสแม่ไปสู่คลาสลูกได้ นั่นคือ คลาสที่ถูกสืบทอดมานั้น จะมีแอ็ตทริบิวต์และเมธอดเหมือนกับคลาสแม่ อีกทั้งยังสามารถพัฒนาต่อ โดยเพิ่มเติมและแก้ไขแอ็ตทริบิวต์และเมธอดได้ ซึ่งเรียกเมธอดนี้ว่า

Overriding Method

Polymorphism เป็นคุณสมบัติที่ว่า ความสามารถของคลาสมีได้หลายรูปแบบ นั่นคือ การระบุชนิดและจำนวนข้อมูลที่ใช้ในการทำงานของเมธอดแตกต่างกัน ทำให้ออบเจกต์มีวิธีการทำงานที่แตกต่างกัน เรียกเมธอดนี้ว่า **Overloading Method**

เพื่อความเข้าใจ ให้ผู้อ่านศึกษาการใช้งานจากตัวอย่างโปรแกรมต่อไปนี้

ตัวอย่างโปรแกรมที่ 11-8 โปรแกรมการใช้แนวคิด Inheritance และ Polymorphism

ตัวอย่างนี้เป็นโปรแกรมที่ใช้แนวคิด Inheritance และ Polymorphism กับการคำนวนเงินค่าภาระและค่าขนส่ง ที่มีขั้นตอนและวิธีการคำนวนภายใต้เมธอดที่มีการสืบทอดคุณสมบัติจากคลาสแม่ไปยังคลาลูก และแสดงผลลัพธ์ของโปรแกรมดังนี้

ประเภทสินค้า	Prime
ราคาสินค้า	10000
เงินเพิ่ม	1000
<input type="button" value="คำนวน"/> <input type="button" value="ล้างข้อมูล"/>	
ค่าภาระ = 700.00 บาท	
ค่าขนส่ง = 2,000.00 บาท	

ผลการทำงาน กรณีประเภทสินค้าเท่ากับ Prime

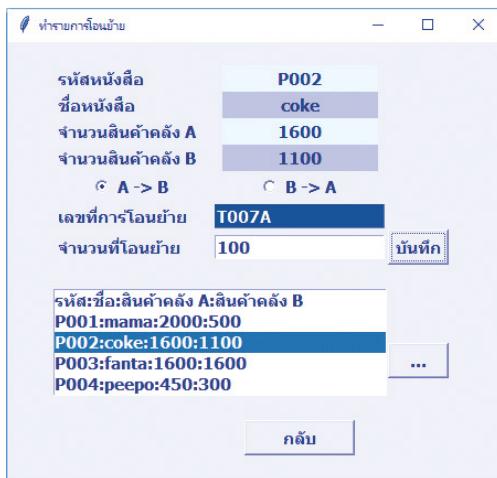
ประเภทสินค้า	Defect
ราคาสินค้า	10000
เงินเพิ่ม	0.0
<input type="button" value="คำนวน"/> <input type="button" value="ล้างข้อมูล"/>	
ค่าภาระ = 250.00 บาท	
ค่าขนส่ง = 500.00 บาท	

ผลการทำงาน กรณีประเภทสินค้าเท่ากับ Defect

- ฟอร์ม ข้อมูลสินค้า

- ฟอร์ม ทำการโอนย้าย

- ฟอร์ม ข้อมูลการโอนย้าย

3. โปรแกรมจะบันทึกข้อมูลลงตาราง product และเคลียร์ข้อมูลบนหน้าจอพร้อมทั้งแสดงข้อมูลรหัสสินค้ารายการใหม่
4. เมื่อคลิกปุ่ม **กลับ** | โปรแกรมจะแสดงหน้าจอ หน้าแรก
5. เมื่อคลิกปุ่ม **หารายการโอนย้าย** | โปรแกรมจะแสดงหน้าจอ ทำการโอนย้าย

6. หน้าจอ ทำการโอนย้าย

- 6.1 คลิกเลือกรายการ P002
- 6.2 คลิกปุ่ม **...**
- 6.3 ที่ Radiobutton คลิกเลือก A -> B
- 6.4 ป้อนข้อมูลจำนวนที่โอนย้าย
- 6.5 คลิกปุ่ม **บันทึก**

รหัสหนังสือ	P002
ชื่อหนังสือ	coke
จำนวนสินค้าคง A	1600
จำนวนสินค้าคง B	1100

เลือก 6.3 ➡ A -> B

จำนวนที่โอนย้าย 6.4 ป้อนข้อมูล
100 บันทึก

6.5 คลิก

เลือก 6.1 ➡ ...
6.2 คลิก

- เพิ่มรายการสินค้า (cakeform.py)

เพิ่มรายการสินค้า

ชื่อ
จำนวน

□ น้ำมัน □ เนย □ ถั่ว

บันทึก ล้างข้อมูล กลับ

- เพิ่มจำนวนสินค้า (addform.py)

เพิ่มจำนวนสินค้า

รหัส 1
ชื่อ butter cake
จำนวนสินค้าเดิม 100
จำนวนที่เพิ่ม 20

รหัส:ชื่อ:จำนวนสินค้าคลัง
1:butter cake:100

เพิ่ม

บันทึก เพิ่ม กลับ

- รายงานสินค้า (listform.py)

รายงานสินค้า

ชื่อ:จำนวนสินค้าคลัง:เนย:น้ำมัน:ถั่ว
butter cake:100:N:Y:N

กลับ

1.2 โปรแกรมจัดการส่วนติดต่อผู้ใช้ เพิ่มรายการสินค้า (cakeform.py) มีโค้ดดังนี้

```
1      from tkinter import *
2      from cakesDB import *
3      from tkinter import messagebox
4
5      def cakedata():
6
7          def insertproduct():
8              pname = nameentry.get()
9              pqty = int(qtyentry.get())
10             if var1.get() == 0:
11                 check1 = 'N'
12             else:
13                 check1 = 'Y'
14             if var2.get() == 0:
15                 check2 = 'N'
16             else:
17                 check2 = 'Y'
18             if var3.get() == 0:
19                 check3 = 'N'
20             else:
21                 check3 = 'Y'
22             productname = selectproductname(pname)
23             if productname:
24                 messagebox.showinfo("แจ้งเตือน", "ชื่อสินค้านี้มีอยู่แล้ว")
25                 nameentry.focus_set()
26             else:
27                 result = insertproducttable(pname, pqty, check1, check2,
28                                         check3)
29             if result:
30                 messagebox.showinfo("แจ้งเตือน", "บันทึกข้อมูลสำเร็จ")
31                 cleardata()
32
33         def cleardata():
34             nametext.set("")
35             qtytext.set("")
36             var1.set("0")
37             var2.set("0")
38             var3.set("0")
39             nameentry.focus_set()
40
41         def root2exit():
42             root2.destroy()
43
44         root2 = Tk()
45         root2.title('เพิ่มรายการสินค้า')
```

จากโปรแกรม cakeform.py อธิบายการทำงานของโปรแกรมได้ดังนี้

- บรรทัดที่ 1-3 อิมพอร์ตโมดูล tkinter และ cakesDB
- บรรทัดที่ 5-91 สร้างฟังก์ชัน cakedata() เพื่อจัดการหน้าจอ เพิ่มรายการสินค้า ประกอบด้วย
- บรรทัดที่ 7-31 สร้างฟังก์ชัน insertproduct() เพื่อ
 - 1) เรียกใช้ฟังก์ชัน selectproductname(productname) ในโมดูล cakesDB ให้ตรวจสอบชื่อสินค้าช้ำ
 - 2) เรียกใช้ฟังก์ชัน insertproducttable() ในโมดูล cakesDB ให้ insert ข้อมูลสินค้า
 - บรรทัดที่ 33-39 สร้างฟังก์ชัน cleardata() เพื่อล้างข้อมูลบนหน้าจอ เพิ่มรายการสินค้า
 - บรรทัดที่ 41-42 สร้างฟังก์ชัน root2exit() เพื่อปิดหน้าจอ เพิ่มจำนวน สินค้า ด้วยฟังก์ชัน destroy()
 - บรรทัดที่ 44-91 เป็นการสร้างหน้าจอสำหรับรับข้อมูลเพื่อใช้ในการ เพิ่มรายการสินค้า

1.3 โปรแกรมจัดการส่วนติดต่อผู้ใช้ เพิ่มจำนวนสินค้า (addform.py) มีโค้ดดังนี้

```
1 from tkinter import *
2 from cakesDB import *
3
4 def adddata():
5
6     def updateproduct(i):
7         data = listbox1.get(i)
8         if data != 'รหัส:ชื่อ:จำนวนสินค้าคลัง':
9             data = data.split(":")
10            identry['text'] = data[0]
11            pid = int(data[0])
12            nameentry['text'] = data[1]
13            qtyentry['text'] = data[2]
14            pqty = int(data[2])
15            addentry.focus_set()
16            pqty = pqty + int(addentry.get())
17            updateproducttable(pid, pqty)
18            getproductlist()
19            identry['text'] = ""
20            nameentry['text'] = ""
21            qtyentry['text'] = ""
22            addtext.set("")
23            listbox1.focus_set()
```

```

90     Form.setWindowTitle(_translate("Form", "Form: insert"))
91     self.idlabel.setText(_translate("Form", "ID"))
92     self.savebutton.setText(_translate("Form", "save"))
93     self.savebutton.setShortcut(_translate("Form", "Enter"))
94     self.resetbutton.setText(_translate("Form", "reset"))
95     self.emaillabel.setText(_translate("Form", "E-mail"))
96     self.namelabel.setText(_translate("Form", "Name"))

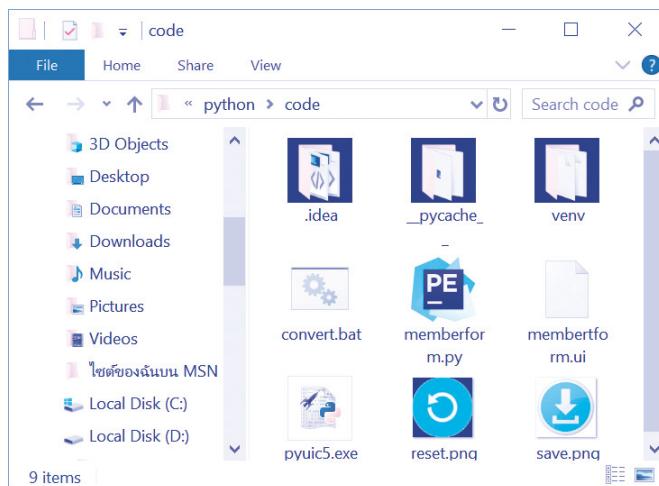
```

หลังจากที่เราแปลงไฟล์ memberform.ui ให้เป็น memberform.py แล้ว จะเป็นการเขียนคำสั่งใช้งานโมดูล PyQt5 เพื่อทำให้ GUI Form สามารถทำงานได้ ซึ่งผู้อ่านจะได้ศึกษาในหัวข้อถัดไป

การเขียนคำสั่งเพื่อใช้งานโมดูล PyQt5

ในการเขียนคำสั่งเพื่อใช้งานโมดูล PyQt5 มีขั้นตอนดังนี้

- คัดลอกโฟลเดอร์ PyQt5 ที่จัดเก็บอยู่ที่โฟลเดอร์ ..\python\code\venv\Lib\site-packages\ มาไว้ที่ ..\python\code\

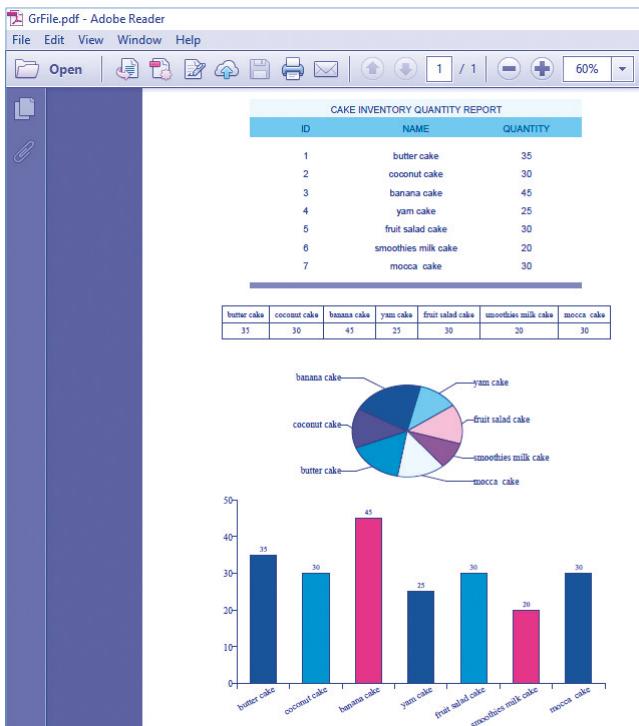
- เขียนโปรแกรม run_memberform.py เพื่อสั่งให้ไฟล์ memberform.py ทำงาน ซึ่งมีโค้ดดังนี้

```

1 from PyQt5.QtWidgets import QWidget, QApplication, QMainWindow
2 import memberform
3 import sys
4
5
6 class MyApp(QMainWindow):
7     def __init__(self, parent=None):
8         QWidget.__init__(self, parent)
9         self.ui = memberform.Ui_Form()

```

3. ข้อมูลถูกนำไปสร้างเป็นไฟล์ GrFile.pdf ซึ่งแสดงผลดังนี้

สรุปภ้ายบ

ในบทนี้ผู้อ่านได้เรียนรู้การสร้างรายงานด้วยโมดูล ReportLab ที่สามารถติดตั้งได้โดยง่าย และสามารถใช้สร้างรายงานเพื่อนำเสนอข้อมูลได้จากหลายแหล่ง ทั้งที่เป็นข้อมูลจากฐานข้อมูล ไฟล์ หรือข้อมูลบนหน้าจอ รูปแบบการสร้างรายงานก็ทำได้ทั้งแบบ Paragraph ที่นำข้อมูลไปจัดวางด้วยค่ารูปแบบต่างๆ แบบ Canvas ที่เป็นการวาดวัตถุอ้างอิงพิกัดตำแหน่ง x, y และ Table ที่นำเสนอด้วยรูปแบบตาราง และยังนำเสนอด้วย Chart ต่างๆ ได้โดยผู้เขียนได้อธิบายด้วยโปรแกรมในแบบต่างๆ ซึ่งผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการสร้างรายงานได้ตามต้องการ

แบบฝึกหัด

1. จงสร้างรายงานเพื่อแสดงผลข้อมูลรหัสนักศึกษา ชื่อนักศึกษา และคะแนนสอบ โดยใช้ข้อมูลจากตาราง Student ในฐานข้อมูลชื่อ mydata.db ในบทที่ 13
2. จงเขียนโปรแกรมสร้างรายงานรูปแบบของกราฟแท่ง เพื่อแสดงผลคะแนนของนักศึกษาแต่ละคน โดยใช้แหล่งข้อมูลเดียวกับข้อ 1.

- บรรทัดที่ 17 เรียกใช้ DataFrame ของคอลัมน์ชื่อวิชาที่เรียนในตัวแปร miss_data และหาค่าฐานนิยม เก็บไว้ในตัวแปร m
- บรรทัดที่ 18 กำหนดค่า m ให้กับข้อมูลที่สูญหาย ซึ่งก็คือ การแทนที่ข้อมูลนั้นเอง
- บรรทัดที่ 20-21 จัดเก็บข้อมูลใน DataFrame ลงไฟล์ coursedata2.csv

หลังจากได้ไฟล์พร้อมใช้งานแล้ว ผู้เขียนจะได้อธิบายถึงการแสดงผลและนำเสนอข้อมูล (Data Visualization) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งได้จากการเขียนโปรแกรมโดยใช้โมดูล matplotlib ซึ่งผู้อ่านจะได้ศึกษาในหัวข้อถัดไป

การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของกราฟแผนภูมิด้วยโมดูล matplotlib

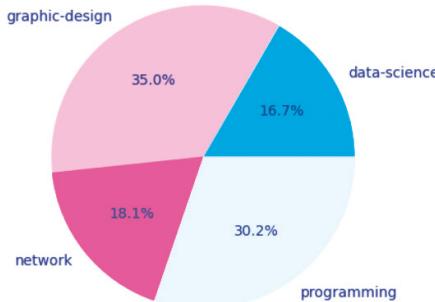
matplotlib เป็นโมดูลหรือไลบรารีที่ใช้สำหรับการนำเสนอข้อมูล ในรูปแบบของกราฟแผนภูมิ สามารถใช้งานร่วมกับข้อมูลในรูปแบบของ DataFrame ที่ได้จากการใช้โมดูล pandas ได้ โดยสามารถนำข้อมูลจาก DataFrame มาจัดทำเป็นแผนภูมิตัวยเมรอด plot ได้ เช่น แผนภูมิวงกลม แผนภูมิเส้น แผนภูมิแท่ง เป็นต้น

ตัวอย่างการเขียนโปรแกรมวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลด้วยโมดูล matplotlib

ในส่วนของการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล ผู้เขียนได้เลือกประเด็นวิเคราะห์จากข้อมูลการลงทะเบียนเรียนรายวิชาเลือกของนักศึกษาใน 3 ประเด็น และแสดงเป็นแผนภูมิดังนี้

1. สัดส่วนเบอร์เซ็นต์ของจำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในแต่ละกลุ่มรายวิชา

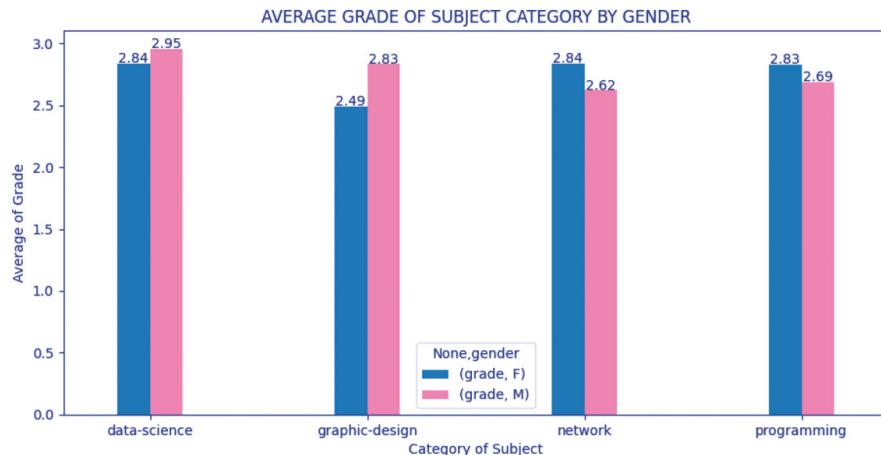
PERCENT OF TOTAL STUDENT FOR EACH SUBJECT CATEGORY

	data-science	graphic-design	network	programming
types	70	147	76	127

ผลการทำงานของโปรแกรม

จากที่นำเสนอข้อมูลข้างต้น เป็นตัวอย่างของการเขียนโปรแกรมเพื่อค้นหาและจัดพับข้อมูลบางอย่าง ที่จะนำไปสู่การวางแผนจัดการจำนวนหรือสัดส่วนของรายวิชาที่เหมาะสม สำหรับการลงทะเบียนเรียนของนักศึกษาในปีการศึกษาลัดไป

การจัดการข้อมูลด้วยโมดูล numpy

numpy เป็นโมดูลหรือไลบรารีสำหรับจัดการข้อมูลตัวเลขให้อยู่ในรูปแบบอาร์เรย์ และนำมาใช้เพื่อการคำนวนหรือประมวลผลทางคณิตศาสตร์และสถิติ รวมถึงการนำมาใช้เพื่อนำเสนอข้อมูลร่วมกับการทำงานของโมดูล matplotlib ซึ่งผู้เขียนจะได้อธิบายถึงขั้นตอนการสร้างอาร์เรย์ และนำข้อมูลมาสร้างเป็นแผนภูมิแบบเรียงช้อน (Stack Bar Chart)

การจัดการข้อมูลในรูปแบบอาร์เรย์ด้วยโมดูล numpy

การจัดการข้อมูลตัวเลขให้อยู่ในรูปแบบอาร์เรย์ด้วยโมดูล numpy นั้น สามารถดำเนินการได้โดยสร้างขึ้นจากข้อมูลแบบเรียงลำดับ (Sequence) ในที่นี้ผู้เขียนจะอธิบายโดยใช้ข้อมูลแบบลิสต์ (List) เมื่อข้อมูลอาร์เรย์ถูกสร้างแล้ว ข้อมูลอาร์เรย์นั้นจะมีเมธอดที่ติดตัวมาด้วย เช่น

- **shape** เป็นเมธอดที่บอกขนาดของอาร์เรย์
- **size** เป็นเมธอดบอกจำนวนสมาชิกของอาร์เรย์
- **ndim** เป็นเมธอดที่บอกจำนวนมิติของอาร์เรย์